

УДК 811.161.2'373.43:[316.774:004(477)]1991/..."

Неологізми в мережевих виданнях України доби незалежності

Володимир ДАНИЛЕНКО
канд. філол. н., доц.
Київський національний
університет культури і мистецтв
вул. Є. Коновальця, 36, 01133,
Київ, Україна
danylenko-v@ukr.net
ORCID 0000-0002-8646-0504
© Даниленко М, 2023

У статті досліджуються неологізми й неологічні фразеологізми в інтернеті та соціальних мережах, які виникли в роки незалежності України. Поетапно відстежується, в які періоди нової української історії з'явилося найбільше неологізмів та пояснюється причини словотворчої активності суспільства. Аналізується час найактивнішого творення неологізмів під час революції 2013-2014 років, гібридної війни на Донбасі та повномасштабного періоду війни росії проти України, який розпочався 24 лютого 2022 року.

У неологізмах воєнного часу відстежується мова ворожнечі, яка впливає на появу етнофолізмів, норм правопису, пейоративної лексики та нових тенденцій у ономастиці, зокрема на вибір імен для народжених дітей, яких почали називати іменами високотехнологічної зброї.

Неологізми і неологічні фразеологізми вносять нові сенси у медіадискурс українського інформаційного простору, розвивають і збагачують мову та стають матеріалом для наукових досліджень у різних галузях лінгвістики і суміжних дисциплін.

Зокрема одержані результати можуть бути використані у дослідженнях з семіотики, ономастики, соціолінгвістики, культурології, лексикографії, медіадискурсу, при укладанні словників сучасної української мови, для сценаристів, драматургів, письменників та всіх, хто вдосконалює свої знання про українську мову і цікавиться її розвитком.

Ключові слова: *неологізм, неологічний фразеологізм, пейоративна лексика, етнофолізм, воєнна лексика, мова ворожнечі, національна пасіонарність, медіадискурс.*

NEOLOGISMS IN ONLINE MEDIA PUBLICATIONS OF UKRAINE DURING THE PERIOD OF INDEPENDENCE

Volodymyr Danylenko

PhD in Philology;

Kyiv National University of Culture and Arts

36, Ye. Konovaltsia St., Kyiv, 01133, Ukraine,

e-mail: danylenko-v@ukr.net

ORCID 0000-0002-8646-0504

The article examines neologisms and phraseological neologisms on the Internet and social networks that have emerged since Ukraine's independence. The author traces, step by step, the periods of modern Ukrainian history when most neologisms appeared and explains the reasons for the word-creating activity of society. The author analyses the time of the most active creation of neologisms during the revolution of 2013-2014, the hybrid war in Donbas, and the full-scale period of Russia's war against Ukraine, which began on 24 February 2022.

The wartime neologisms trace the language of hostility, which influences the emergence of ethnophaulisms, spelling norms, pejorative vocabulary, and new trends in onomastics, including the choice of names for children born, who were named after high-tech weapons.

Neologisms and phraseological neologisms bring new meanings to the media discourse of the Ukrainian information space, develop and enrich the language and become material for scientific research in various fields of linguistics and related disciplines.

In particular, the results can be used in research on semiotics, onomastics, sociolinguistics, cultural studies, lexicography, and media discourse, in compiling dictionaries of the modern Ukrainian language, for screenwriters, playwrights, writers, and anyone who is improving their knowledge of the Ukrainian language and is interested in its development.

Keywords: *neologism, phraseological neologisms, pejorative vocabulary, ethnophaulisms, military vocabulary, hate speech, national passion, media discourse.*

Сучасна українська мова має 256 тисяч слів, вона розвивається, вдосконалюється, відвойовує втрачений простір, реагує на технологічні винаходи й нові соціальні та історичні виклики. Американський лінгвіст Морріс Сводеш підрахував, що за тисячу років мова змінює своє лексичне ядро на 19%, а на 81% залишається без змін. Оці 19% лексики повільно, але безперервно змінюють неологізми.

Постановка проблеми

Більшість неологізмів — це слова, запозичені з інших мов, але частина з них — оригінальні словотвори: «нові слова, словосполучення, фразеологізми» (Пономарев, 2001). Тому дослідження процесу творення неологізмів дає можливість відстежити тенденції мовної еволюції, здатність мови до опору сильнішим і більш поширеним мовам, до вироблення власних словоформ і збереження традиційної граматичної основи. Неологізми та неологічні фразеологізми створюють нові сенси в медіадискурсі. В сучасних умовах інтернет і соціальні мережі є основними інформаційними майданчиками, де активно творяться неологізми й простежується соціальний запит на їхнє створення.

Аналіз досліджень

Неологізми в сучасній українській мові досліджували Г. Вокальчук, В. Герман, І. Самойлова, О. Сербенська, Н. Стратулат, Д. Мазурик, О. Стишов, Є. Карпіловська, Л. Струганець, М. Навальна, А. Нелюба. Фразеологічні неологізми в сучасному українському медіапросторі аналізувала Л. Пашинська; неологізми в соціальних мережах — О. Дзюбіна; неологізми майдану 2004 року — Н. Поліщук; неологізми, що утворилися на початку військового конфлікту з росією на Донбасі, — О. Кирилюк. Сленг і неологізми періоду повномасштабної російсько-української війни досліджують Т. Кремін, Г. Вусик, Н. Павлик; словник воєнних неологізмів упорядковує Є. Букет.

Мета дослідження — поетапне відстеження хронології творення характерних неологізмів в інтернеті та соціальних мережах доби незалежності за президенства Л. Кравчука, Л. Кучми, В. Ющенка, В. Януковича, П. Порошенка, В. Зеленського. Пояснення причин, чому на окремих етапах незалежності України неологізмів з'явилося більше, ніж в інші періоди української історії.

Виклад основного матеріалу

І. Ющук (2005) виділяє три причини виникнення неологізмів: через появу нових предметів і явищ (*дисплей, гіпсокартон, клонування*); через потребу замінити назви простішими, зрозумілішими, ріднішими словами (*безхатько* замість російської абрєвіатури *бомж*, *літак* замість *аероплан*, *рукоборство* замість *армреслінг*); через бажання знайти свіжі образні слова, що вдихають у них нові сенси.

Що частіше неологізми з'являються у ЗМІ, то швидше до них звикають, і з часом вони стають загальнозживаними словами. У 30-і роки ХХ століття неологізмами були слова *лікнеп, колгосп, робфак, комнезам, суботник, соцзмагання, передовик, ланкова, жовтєня, піонер, комсомолец, куркуль*, з яких зараз залишилися хіба що слова *сілярда* і «*Сільпо*» (але як торговельна мережа продовольчих супермаркетів). Зник Радянський Союз, а разом із ним радянський побут, і слова, які його позначали, відійшли в категорію історизмів, а колись відійдуть до архаїзмів.

Сучасну мову найактивніше формує інформаційний простір, у якому незалежно від державних інституцій з'являються платформи, що створюють запит на нові слова. В українській мережі є «Словотвір: Майданчик для перекладів запозичених слів» з рубрикою «Толока», в якій проходить процес громадської творчості. Оскільки найбільша кількість неологізмів у сучасній українській мові пов'язана з науково-технічним прогресом і новими технологіями, то нові слова творяться за допомогою англійської мови, яка в сучасному світі виконує ту ж роль, що середньовічна латина, шляхом трансліту, скорочень, прямого включення або калькування. У рубриці «Толока» кожен може обговорити якусь англійсько-українську кальку й запропонувати власний варіант українського відповідника. З'явилися такі відповідники українські слів: *вподобайка* замість *лайк*, *переспів* замість *кавер*, *пристрій* замість *гаджет*, *усміхайлик* замість *смайл*, *посилання* замість *лінк*, *користувач* замість *юзер*, *реп'яшки* замість *куки*, *мармизка* замість *аватар*, *баранці* замість *попкорн*, *складанка* замість *пазли*, *малокошт* замість *лоукост*, *наробок* замість *портфоліо* (Толока, б.д.), *самчик* замість *селфі*, *галас* замість *хайп*, *цькування* замість *булінг*, *застосунок* замість *мобільний додаток*, *наліпка* замість *стікер*, *крайчас* замість *дедлайн*, *книгообмін* замість *буккросинг* (Юрченко, 2021).

Неологізми в українській мові з'являлися за правління кожного Президента України. За Леоніда Кравчука виник термін *кравчучка*,

що означає сумку на коліщатах. Цей возику став таким популярним, що пам'ятник підприємцеві з кравчучкою встановили біля входу в Центральний ринок у місті Слов'янськ Донецької області, а пам'ятник бабусі з кравчучкою в Києві, на Русанівській набережній. На згадку про Леоніда Кравчука залишалася крилата фраза: «Маємо те, що маємо».

За часів Леоніда Кучми з'явився неологізм *темник*, що означав неофіційні вказівки, які виникли восени 2001 року в українських газетах і на телеканалах. Технологію *темників* розробили російські спецслужби й упроваджували в українську практику через Віктора Медведчука, що в той час був керівником президентської адміністрації. Під час правління другого Президента України з'явився термін *кучмовіз*. Так називали тролейбус ЮМЗ Т2, який випускали протягом 1993-2008 років на ракетному заводі «Південмаш». Його майже забули, бо з'явився комфортніший громадський транспорт. На початку двотисячних років виник неологізм *кнопкодав*, яким називали депутатів, що практикували *багатоверстатне голосування* або *голосування за себе й за того хлопця*. Це був один із видів парламентської корупції, коли депутати за відсутності своїх однопартійців голосували їхніми картками.

За другого Президента України відбулося роздержавлення майна й створення олігархічної моделі економіки, коли наближені до влади люди приватизували найбільш ласі шматки державного пирога. Цей процес розграбування держави називали *дерибаном*.

У цей же час неологізмом *грантоїд* почали називати недержавні організації та осіб, які живуть за рахунок іноземних держав, одержуючи від них кошти на реалізацію грантів.

За роки правління Леоніда Кучми утвердився неологізм *кучмізм*, яким називали відрізок української історії протягом 1994-2004 років, коли принципи радянської системи управління поєдналися з інтересами регіональних кримінальних еліт. Стиль правління другого Президента України відзначався консервативністю. Тоді українська влада політично маневрувала між США, Євросоюзом і російською федерацією, але водночас школа формувала нове покоління українців, для яких Радянський Союз і росія були країнами з традиціями, несумісними для спільного майбутнього. На відміну від Олександра Лукашенка Леонід Кучма добре розумів небезпеку зближення з росією й намагався делікатно дистанціюватися від північної сусідки, тому його суперечлива епоха завершилася констатацією факту, що «Україна — не росія». Саме таку назву мала книжка Леоніда Куч-

ми, яка ставила крапку на поверненні до старого малоросійського проєкту.

За президенства Віктора Ющенка з'явився неологічний фразеологізм *Помаранчева революція*. Під такою назвою в історію увійшли масові протести в Україні проти фальсифікації Центральною виборчою комісією та Партією регіонів президентських виборів 2004 року. В той час виникло гасло: «*Разом нас багато*», яке народилося на першому майдані й стало піснею гурту «Гринджоли», що звучала на Євробаченні. І цей неологізм відобразив квінтесенцію майдану. До фразеологічних словосполучень із негативним підтекстом часів третього Президента України належить фраза *любі друзі*, якою називали людей із найближчого президентського оточення, замішаних у корупційних скандалах.

За роки президенства Віктора Януковича виник неологізм *тітушки*, яким називали найманців із кримінального середовища й від спортивних єдиноборств, яких використовувала влада для силових дій проти учасників вуличних протестів. Це слово набуло поширення 2013 року, коли *тітушки* масово брали участь у вуличних сутичках. Слово походить від прізвища Вадима Тітушка з Білої Церкви, відомого нападом на журналістів у 2013 році.

Словом *тушка* називають депутатів-перебіжчиків. Після перемоги в 2010 році Віктора Януковича потрібно було терміново сформувати парламентську коаліцію, оскільки формат у складі Партії регіонів, Блоку Володимира Литвина й комуністів кількісно не давав можливості створити правлячу парламентську коаліцію. Тоді на Банковій вирішили внести зміни до Регламенту Верховної Ради України, дозволяючи окремим депутатам переходити з фракції у фракцію. І Партія регіонів відразу перекупила кількох депутатів із БЮТ і політичного альянсу «Наша Україна — Народна Самооборона» (НУНС), яких назвали *тушками*.

Неологізм *йолка* означає брехню, загорнуту в привабливу обгортку. Не змігши згадати українське слово ялинка, Янукович замінив його словом *йолка*. У його розумінні, цей традиційний символ новорічного свята був підставою для розгону майдану. Неологізм *кровосісі* випадково створив Прем'єр-міністр України Микола Азаров, і слово відразу стало вірусним в українському інформаційному просторі (Бабенкова, 2021). Створюючи цей неологізм, Прем'єр-міністр мав на увазі кровопивць, тож його невдоволення було спрямоване проти прошарку людей, що звикли паразитувати на державному бюджеті. Хоча насправді найбільшим *кровосісем*

України на той час була Партія регіонів, яка значні кошти висмоктувала з державного бюджету. А коли Віктор Янукович тікав з України, то вигріб з казни всі кошти, щоб вистачило на безбідне майбутнє.

Золотий батон означає корумповану владу, а *страусині туфлі* — несмак і нескромність політика в одязі. Зливok золота в натуральну величину пшеничного батона подарував Віктору Януковичу на його день народження 9 липня 2013 року однопартієць Володимир Лук'яненко, про що було зроблено відповідний запис у списку подарунків у Межигір'ї, який згодом передали головному слідчому Генпрокурора України (*Стало известно*, б.д.). А в страусиних туфлях Президент України з'явився перед генсеком Ради Європи Террі Девісом. Під тиском російської федерації на команду Віктора Януковича, що відмовилася від курсу на євроінтеграцію й погодилася на загрозливe для української держави зближення з колишньою метрополією, в Україні почалася політична криза, що завершилася соціальним вибухом. Так з'явився ще один неологізм *Революція гідності*. Водночас виникли неологізми *євромайдан* (так називали соціально активних прихильників європейської інтеграції України) і *антимайдан* (так називали противників євроінтеграції й прибічників зближення з росією).

Під час революції 2013-2014 років з'явився неологізм *Небесна сотня*. Так називали протестувальників, які загинули в сутичках на Євромайдані від травм на барикадах чи від куль снайперів. Автором неологізму стала поетеса Тетяна Домашенко, яка написала вірш «Небесна сотня воїнів Майдану».

Під час другого майдану виник неологізм *ленінопад*, яким називали масове повалення повсталим народом пам'ятників Леніну. Після перемоги Євромайдану в українському суспільстві закріпився ще один неологізм *декомунізація*, який став політичною реальністю України. 9 квітня 2015 року Верховною Радою України ухвалено пакет законів, які передбачають ліквідацію пропагандистських пам'ятників і радянської символіки та заборону використання в громадському просторі комуністичної геральдики.

Приблизно в цей час прижився неологізм *зрадофіли*, яким називали скептично налаштованих до всього й завжди невдоволених людей.

Коли російські війська зайшли на Донбас і почалися бої за Донецький аеропорт імені Сергія Прокоф'єва, з'явився неологізм *кіборги*, яким називали захисників аеропорту. Так охрестив українських добровольців невідомий проросійський бойовик, що не міг зрозуміти, чому кілька десятків озброєних стрілецькою зброєю українців не

здаються російському війську, що значно переважає їх кількісно й збройно. Про кіборгів видано роман Сергія Лойка «Аеропорт», знято художній фільм Ахтема Сеїтаблаєва «Кіборги», документальні фільми Леоніда Кантера та Івана Яснія «Добровольці Божої Чоти» і Сергія Коновала та Михайла Ухмана «Трохи нижче неба».

Під час євромайдану виникли неологізми *ватник* на позначення людей, що ностальгують за Радянським Союзом, і *сепар* (так назвали проросійських бойовиків із ДНР та ЛНР, проросійських політиків, публічних осіб і пересічних громадян України з колаборантськими поглядами).

Українських добробатівців, які кинули свої сім'ї, роботу, комфортне життя й у складі добровольчих батальйонів пішли воювати на Донбас, щоб звільнити українські землі від ворога, донецькі сепаратисти й російські військові назвали *украми*, *жидобандерівцями*, *хунтою*. Ці неологізми використовуються в іронічному контексті. Так, добробатівці, щоб викликати трепет у *сепарів*, пришивали собі на рукави уніформи шеврони з написами «Київська хунта».

У 2013 році в Санкт-Петербурзі була створена *фабрики тролів*, де за гроші в спеціально обладнаних офісах писали коментарі до соціальних мереж та видань в інтернеті. З того часу слово *троль* увійшло в активний інформаційний обіг України, адже наша країна стала головним об'єктом російської інформаційної війни. В цей же час з'явилося слово *бот*, що означає акаунти, які наповнюються за допомогою комп'ютерних програм.

Неологізм *фейк* вривався в пам'ять мільйонів українців міфом про розп'ятого хлопчика, у створенні якого брала участь Галина Пишняк із Закарпаття. Вона розповіла російському Першому каналові, що бачили, як у Слов'янську українські військові «розп'яли хлопчика на очах у матері». Журналісти відразу провели розслідування і з'ясували, що ця історія вигадана російськими пропагандистами. Отже, *фейк* — це брехлива інформація або постановочний відеосюжет, який створюють для введення в оману глядачів або читачів. Технологію створення *фейку* показано в художньому фільмі Сергія Лозниці «Донбас». У фільмі є сцена, як російські пропагандисти наймають донецьких акторів для зйомок *фейку*, в якому українські військові нібито вбивають цивільне населення.

За президентства Петра Порошенка виникли неологізми *порохобот*, цим словом назвали прихильників п'ятого Президента України, і *посіпака*, так назвали помічників народних депутатів, що особливо запопадливо служать своїм грошодавцям, часто нехтую-

чи принципами моралі. Неологізм *посіпака* увійшов до політичного обігу після появи в прокаті американської анімаційної комедії «Посіпаки». Тож завдяки перекладу Федора Сидорука в український політикум увійшло це давнє й колоритне українське слово, синонімами якого є слуга, попихач, поплічник, приспівник, лакей. 21 грудня 2015 року в газеті «День» з'явилося інформаційне повідомлення «В Україні запрацював сайт, де можна знайти всіх помічників народних депутатів», і цей сайт має назву «Посіпаки» (*В Україні запрацював*, 2015).

Неологізм *гібридна війна* з'явився в українському інформаційному просторі після анексії Криму та захоплення російськими військами частини Донбасу, коли російська федерація публічно видавала встановлення маріонеткових режимів ДНР і ЛНР, яким керували російські громадяни, ФСБ і Збройні Сили російської федерації, замаскувавши свою присутність за спинами місцевих сепаратистів.

Луганда і Донбабве — насмішкваті назви захоплених російськими військами та сепаратистами частин Луганської та Донецької областей після початку збройної агресії на Донбасі.

За правління Володимира Зеленського по всьому світу почалася епідемія *коронавірусу*. В українському інформаційному просторі з'явилися слова *коронаскептик*, що означає людину, яка не вірить в існування коронавірусу; *антивакцинатор* на позначення противників вакцинавання, які вважають вакцинацію всесвітньою змовою фармацевтичних компаній; *дистанційка* — **дистанційну роботу й навчання під час локдауну, тобто** системи обмежувальних заходів, пов'язаних із епідемією коронавірусу, які забороняють людям відвідувати або залишати певну зону проживання; *чипування* — фейк, у який вірить частина людей, нібито під час вакцинавання вживляють мікрочип, за допомогою якого будуть контролювати людство; *самоізоляція* — уникнення тісного контакту з людьми під час епідемії коронавірусу.

Ще один неологізм *вагнергейт* означає скандал, пов'язаний із провалом операції українських спецслужб, які мали затримати найманців російської приватної військової компанії Вагнера, причетних до збиття українського літака Іл-76 під Луганськом та нідерландського літака Boeing 777 біля Донецька, коли на завершальній стадії операції затримки російських військових злочинців відбувся витік інформації з Офісу Президента України. Неологізм утворений за аналогом вотергейтського скандалу, що призвів до відставки американського президента Річарда Ніксона. Але,

на відміну від *вотергейту*, український *вагнергейт* не закінчився жодною відставкою.

За шостого Президента України виник термін *деолігархізація*, який передбачає позбавлення олігархів впливу на українське політичне та економічне життя. Хоча українські ЗМІ критикують владу за те, що наявний закон не тільки не послабив олігархів, а в деяких позиціях зміцнив їх. Та під час повномасштабної війни олігархи почали дистанціюватися від українського суспільства й втрачати свій колишній вплив.

Неологізм *пропагандони* стосується російських пропагандистських підрозділів, пов'язаних із ФСБ, які щоденно ведуть передачі з Останкіно, найвідомішими з яких є В. Соловйов, М. Симоньян, О. Скабеева, Д. Кисельов, К. Шахназаров, А. Красовський та ін.

Та найбільша кількість неологізмів з'явилася протягом 2022 року, коли росія розпочала повномасштабну війну з Україною.

У російському інформаційному просторі спеціально для інтервенції створено оруелівський відповідник нової мови, мета якої ввести в оману своє суспільство. Тож у російських ЗМІ почали з'являтися фрази: «Самолет отрицательно взлетел». Українською мовою це перекладається так: «Українська ППО збила російський літак». Або: «Отрицательное всплытие флагмана Черноморского флота ВМС рф «Москва»», що українською мовою перекладається: «Українська ракета «Гарпун» потопила флагман Чорноморського флоту росії крейсер „Москва“». Чи: «В Белгороде опять хлопки», що перекладається: «ЗСУ знову розбили російські військові склади у Білгороді».

Якщо для маскування інтервенції та відвертих поразок росія створили нову мову, то українське суспільство відповіло зливою неологізмів, мемів, пісенних переспівів популярних музичних творів і новими піснями, плакатами, пародіями на російських політиків і російський народ, що виявився головним замовником та виконавцем військової агресії. Тож розглянемо найпоширеніші неологізми, пов'язані з війною.

Неологізм *пушкінопад* з'явився під час повномасштабного нападу росії на Україну як реалізація гасла Миколи Хвильового: «Геть від Москви!» Це реакція українського суспільства, спрямована на виштовхування з українського простору російських культурних символів, що залишаються гачками, на які росія ловить і утримує біля себе українське суспільство. Культура — м'яка зброя імперії, що спочатку завойовує серця, а потім вводить війська.

Пушкінопад розпочався 7 квітня 2022 року знесенням пам'ятника Пушкіну в місті Мукачевому. Після цього пам'ятники барду російського імперіалізму знесли в Ужгороді, Тернополі, Чернівцях, Києві, Чернігові, Житомирі, Вінниці, Кропивницькому, Миколаєві, Дніпрі, Харкові, Запоріжжі та інших містах і селах України.

Неологізм *рашизм* означає російський фашизм. В цей час появилися глумливі альтернативні назви росії *Ерефія*, *за поребриком*, *йоксель-моксель*, *кацапія*, *кацапетівка*, *кацапстан*, *кацапурія*, *моксель*, *мокша*, *мокшандія*, *мордор*, *оркостан*, *рабсія*, *расея*, *раша*, *рашка*, *роїсія*, *швабростан* (*Прізвиська росіян*, 2014).

Під час війни до давніх українських етнофолізмів *москаль* і *кацап* додалися нові. Як у Латинській Америці словом *грінго* зневажливо називають американців і європейців, так із 2022 року українці розширили свій словниковий асортимент стосовно нових російських екзонімів з негативною конотацією. В інтернеті й соціальних мережах росіян почали називати *ваньки*, *валянки*, *консерва*, *лапті*, *меряни*, *мокшанці*, *мордоряни*, *москалота*, *орки*, *пушкіністи*, *рашисти*, *русня*, *русопеди*, *свинособаки*, *скрепоносці*, *холопня*, *уруси* (*Данильчук*, 2022).

Відштовхуючись від російської новомови воєнного часу, коли в російських пабліках удари українськими ракетами й дронами по російській території почали делікатно називати *хлопкі*, український соціум переклав російське слово «хлопок» українською мовою, і вийшов неологізм *бавовна*. Тому удари ЗСУ по військових базах і летовищах на території російської федерації почали називати *бавовною*, а в народній уяві народився новий персонаж української міфології *Бавовнятко*. Є навіть опис цього демонічного персонажа: це пухнасте звірятко, що приходить на бази, склади, аеродроми, нафтопереробні заводи росіян і бавиться там з вогнем, а харчується звірятко виключно *орками*.

Від прізвища лідера ОУН Степана Бандери утворилися неологізми *бандерівське смузі*, так у Харкові простий народ, готуючись до відбиття атак російської армії, назвав пляшки із запалювальною сумішшю, і *бандеромобіль*, яким почали називати будь-який автомобіль ЗСУ і сил територіальної оборони. Відповідно будь-який російський військовий автомобіль назвали *оркомобіль*.

Фальшиві російські цінності в Україні зневажливо називають *скрепи*. Солдата російського війська у спорядженні часів Другої світової з ознаками дитячого алкоголізму на обличчі назвали *чмоня*. *Задвохсотити* і *мінуснути* означає вбити, *затрьохсотити* — поранити; *забайрактарити* — спалити ворожу техніку за допомогою

туруцького безпілотною «Байрактар»; *застінгерити* — збити ворожий літак або вертоліт за допомогою американського переносного зенітно-ракетного комплексу «Стінгер»; *зджавелініти* — підбити ворожу техніку за допомогою переносного протитанкового ракетного комплексу «Джавелін». *Дискотека* означає бойові дії; *приліт* — влучання ворожої ракети у цивільну чи військову споруду; *кімити* — зберігати оптимізм за будь-яких обставин; *кадити* — видавати бажане за дійсне, віртуальну дійсність за реальність; *наволонтерити* — знайти те, що здавалося неможливим; *затриді* — нереалістичні обіцянки; *пиксель* — українську військову форму; *мобіки* — силоміць мобілізоване населення, яке не хоче воювати й не має для цього мотивації; *аналоговнет* означає щось вигадане в росії, претензійне й таке, що не відповідає рекламним сподіванням; *путлерюгенд* — шовіністично і войовниче налаштовані російські діти; *ядерка* — ядерна зброя; *чорнобайти* — постійно робити одну й ту ж дурницю, страждати, мучитись, але не каються.

Неологізми *макронити* й *шольцнунтий* утворені від прізвищ лідерів Франції та Німеччини. *Макронити* означає говорити по телефону довго і ні про що. У контексті розмови це виглядає так: «Увечері мені зателефонувала Клава і промакронила зі мною півтори години». *Шольцнунтий* — невпевнена в собі людина, яка не дотримується слова, завжди сумнівається, обіцяє й не виконує. У реченні це має такий вигляд: «Якийсь він шольцнунтий, їй-богу».

Серед неологічних фразеологізмів виділяються такі: *чорні чоловічки* — українські добровільні збройні формування без розпізнавальних знаків, що воювали на Донбасі за Україну, названі так за кольором форми. Під час анексії росією Криму виник неологізм *зелені чоловічки*, яким назвали російських військових без шевронів, що вказують на приналежність до військових формувань своєї країни. *Диванна сотня, диванні війська* — прихильники євромайдану, які не брали участь у вуличних діях, але підтримували протест у соцмережах та інтернеті. *Батальйон «Монако»* — символічна назва держслужбовців, депутатів, бізнесменів, що виїхали за кордон до або під час повномасштабного нападу росії на Україну. *Дзеркальна тиша* — бойові дії. Привітання: «Доброго ранку/вечора, ми з України!» — нагадування про свою проукраїнську позицію. *Завести трактора* — застосувати неочікуваний аргумент або несподіваний засіб для перемоги. *Тракторні війська* — неочікувана допомога, що звалилася, як сніг на голову. *Летюча балайка* — іранський дрон на озброєнні російської армії. *Чисте небо* — відбій

повітряної тривоги. *Послати за російським кораблем* — відправити людину на загибель особливо брутальним чином (Букет, 2022).

Війна спровокувала мову ворожнечі й водночас збільшила словниковий запас української мови, внівши зміни в правопис. Видання «Укрінформ», «UNN», «Hromadske», «Українська телеграм-канали «Бабель» і «Накипіло» з малої літери почали писати слова «росія», «рф» та прізвище російського диктатора путін. А на честь нової української зброї новонароджених в Україні під час війни почали називати іменами Джавеліна, Байрактар, Стугна.

Висновки

Австрійський філософ Рудольф Штайнер зауважив, що війна руйнує міста, країни і долі, але загострює в народі кращі людські якості, розбурхуючи національну пасіонарність.

Тож відстеживши різні періоди української історії за 32 роки незалежності, не складно помітити, що війна принесла не тільки страждання, а й об'єднала українське суспільство, перетворила його на міцно стиснутий кулак, пробудила в ньому гуманізм, національну солідарність, відповідальність за своє майбутнє. Україна перебуває на інформаційній хвилі. Своєю пасіонарністю українці викликають симпатії в усьому світі, об'єднавши західну цивілізацію, до якої належить Україна. Саме в цей час з'явилося багато нової української музики, поезії, творів образотворчого мистецтва, велика кількість неологізмів і неологічних фразеологізмів, які безперервно творяться в інтернеті та соціальних мережах.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бабенкова, О. (2021, 11 березня). «Кровосісі» та «папєреднікі»: як Азаров створив нову мову. 24 Канал. https://24tv.ua/krovosisi-papyeryedniki-yak-azarov-stvoriv-novu-ostanni-novini_n1565346
- Букет, Є. (2022, 28 липня). Неологізми війни: журналіст уклав «словник». Високий Замок. <https://wz.lviv.ua/news/467478-armiainform-v-efiri-natsionalnoho-telemarafonu-rozpovila-pro-neolohizmu-viiny>
- В Україні запрацював сайт, де можна знайти всіх помічників народних депутатів. (2015, 21 грудня). День. <https://day.kyiv.ua/news/271221-v-ukrayini-zapratsyuvav-sayt-de-mozhna-znayty-vsikh-pomichnykiv-narodnykh-deputativ>
- Данильчук, Д. (2022, 4 травня). Війна, що змінила мову: росія з малої літери, легітимізація матюків. Читомо. <https://chytomo.com/chomu-vsi-pyshut-rosiia-z-malenkoi-a-matiuky-staly-normoiu-u-zmi-sposterezhenia-linhvista/>
- Пономарев, О. Д. (Ред.). (2001). *Сучасна українська мова* (2-ге вид.). Либідь.
- Прізвиська росіян у світі: від «тибли» до «шураві». (2014, 21 вересня). Еспресо.TV. https://espresso.tv/article/2014/09/21/prizvyska_rosiyan_u_sviti_vid_quottyblyquot_do_quotshuraviquot

- Стало известно, кто подарил Януковичу золотой батон. (б.д.). Первый городской. <http://1tv.od.ua/news/4790>
- Толока. (б.д.). Словотвір. Взято 16 лютого 2023 року з <https://slovotvir.org.ua/toloka>
- Юрченко, О. (2021, 13 червня). Чи знаєте ви українські відповідники модних англіцизмів? Освіторія. <https://osvitoria.media/experience/chy-znayete-vy-ukrayinski-vidpovidnyky-modnyh-anglitsyzmiv/>
- Юшук, І. П. (2005). *Українська мова*. Львів.

REFERENCES

- Babenkova, O. (2021, March 11). "Krovosisi" ta "papieredniki": yak Azarov stvoriv novu movu ["Bloodsuckers" and "papieredniks": How Azarov created a new language]. 24 Kanal. https://24tv.ua/krovosisi-papyeryedniki-yak-azarov-stvoriv-novu-ostanni-novini_n1565346 [in Ukrainian].
- Buket, Ye. (2022, July 28). *Neolohizmy viiny: zhurnalist uklav "slovyk"* [War neologisms: The journalist compiled a "dictionary"]. Vysoky Zamok. <https://wz.lviv.ua/news/467478-armiainform-v-efiri-natsionalnoho-telemarafonu-rozpovila-pro-neolohizmy-viiny> [in Ukrainian].
- Danylchuk, D. (2022, May 4). *Viina, shcho zminyla movu: rosiia z maloi litery, lehitymizatsiia matiukiv* [The war that changed the language: Russia with a lowercase letter, legitimization of swearing]. Chytomo. <https://chytomo.com/chomu-vsi-pyshut-rosiia-z-malenkoi-a-matiuky-staly-normoiu-u-zmi-sposterezhennia-linhvista/> [in Ukrainian].
- Ponomarev, O. D. (Ed.). (2001). *Suchasna ukrainska mova* [Modern Ukrainian language] (2nd ed.). Lybid [in Ukrainian].
- Prizvyska rosiian u sviti: vid "tybly" do "shuravi" [Surnames of Russians in the world: From "Tibyla" to "Shuravi"]. (2014, September 21). Espresso.TV. https://espreso.tv/article/2014/09/21/prizvyska-rosiyan_u_sviti_vid_quottyblyquot_do_quotshuraviquot [in Ukrainian].
- Stalo izvestno, kto podaril Yanukovichu zolotoi baton [It became known who gave Yanukovich a golden loaf]. (n.d.). Pervyy gorodskoy. <http://1tv.od.ua/news/4790> [in Russian].
- Toloka. (n.d.). SlovoTVir. Retrieved February 16, 2023 from <https://slovotvir.org.ua/toloka> [in Ukrainian].
- V Ukraini zapratsyuvav sait, de mozna znaity vsikh pomichnykiv narodnykh deputativ [In Ukraine, a website has been launched where you can find all assistants of people's deputies]. (2015, December 21). Den. <https://day.kyiv.ua/news/271221-v-ukrayini-zapratsyuvav-sayt-de-mozhna-znaity-vsikh-pomichnykiv-narodnykh-deputativ> [in Ukrainian].
- Yurchenko, O. (2021, June 13). *Chyznaiete vy ukrainski vidpovidnyky modnykh anhlitsyzmiv?* [Do you know the Ukrainian equivalents of fashionable anglicisms?]. Osvitoria. <https://osvitoria.media/experience/chy-znayete-vy-ukrayinski-vidpovidnyky-modnyh-anglitsyzmiv/> [in Ukrainian].
- Yushchuk, I. P. (2005). *Ukrainska mova* [Ukrainian language]. Lybid [in Ukrainian].